

Concrete doelen versus stroperigheid

Geen nieuwe tussenlagen in de Metropool Randstad Zuid

De burgemeesters van Rotterdam en Den Haag leggen binnenkort de gemeenteraden in hun regio's ingrijpende voorstellen voor op het gebied van economie en governance. De raden wordt gevraagd om een besluit te nemen over een gemeenschappelijke regeling voor de metropoolregio met daarin een sportautoriteit in de vorm van een bestuurscommissie. Een novum of een buitenbeentje, 't is maar hoe je het bekijkt, in de bestuurlijke organisatie van ons land.

Met hun voorstellen lopen Aboutaleb en Van Aartsen vooruit op beslissingen over de allocatie van de BDU en bevoegdheden ten aanzien van openbaar vervoer en infrastructuur, die nog moeten worden genomen door het Kabinet en de Tweede en Eerste Kamer.

De burgemeesters veronderstellen dat het Kabinet dit budget van meer dan een half miljard euro op jaarbasis en bijbehorende bevoegdheden, die nu zijn toebedeeld aan de Wgr-plusregio's Rotterdam en Haaglanden, niet zal teruggeven aan de provincie, zoals binnen de bestuurlijke hoofdstructuur in de rest van Nederland, maar zal overgedragen aan de nieuw te vormen "vervoerautoriteit Den Haag-Rotterdam", die in hun plan een bestuurscommissie wordt binnen de nieuwe gemeenschappelijke regeling "Metropoolregio Rotterdam Den Haag". Tot het moment van het ter perse gaan van dit EconomieKatern Randstad Zuid werd deze verwachting niet bevestigd.

Duidelijk is wel, dat de rijksoverheid geen voorwaarden noch een visie formuleert over een economische regeling op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) voor deze twee regio's.

Daarom is de vraag actueel of voor de economische structuurversterking van de Randstad Zuid een nieuwe gemeenschappelijke regeling nodig is en of de Wgr-plusregio's Haaglanden en stadsregio Rotterdam daarvoor één nieuwe metropoolregio moeten worden.

Dit Economiekatern gaat over de economie in de Randstad Zuid, waar al prachtige initiatieven lopen in het samenwerkingsverband Zuidvleugel. Die samenwerking is niet beperkt tot de regio's Rotterdam en Haaglanden, maar omvat ook Drechtsteden en de regio Leiden. Laten we die initiatieven, gericht ook op versterking van de economische structuur, de ruimte geven. En leg daar geen extra regeling overheen. Beperk een eventuele nieuwe regeling voor de Vervoersautoriteit, indien noodzakelijk dan wel opgelegd door de rijksoverheid, echt alleen tot die functie en geef deze geen bestuurlijke taken en bevoegdheden op economisch gebied. Daar vraagt de economie niet om. Laten we onze energie inzetten op de voorstellen van economen. Zie bijvoorbeeld het rapport van Ronald Berger. Dat rapport maakt duidelijk dat de economische kansen vooral liggen binnen de gehele zuidvleugel, in mijn termen de Randstad Zuid genoemd. Het ligt daarom meer voor de hand op het gebied van verkeer en vervoer de middelen op de schaal van de Randstad Zuid in te zetten, in plaats van deze te beperken tot Haaglanden en Stadsregio Rotterdam.

De raden zijn de basis van onze democratie. Onze lokale gemeenschappen vormen de basis voor onze economie. Daar ligt dus ook het aangrijpingspunt voor de versterking van de ruimtelijk-economische structuur.

Als je spreekt van een organisch proces van onderop, met welk adagium vorig jaar de discussie over de Metropoolregio Rotterdam Den Haag begon, moet je jezelf er ook aan houden. Wie bepaalt wat een proces van onderop is? Dat doen de raden en de burgers toch zelf? Dat is en blijft de kern van dit proces. Dit inzicht ligt ten grondslag aan het Radeninitiatief voor de democratische legitimiteit. Een initiatief dat ook van belang is voor de economie. Deze moet niet worden belast met abstracte bestuurlijke discussies. Het gaat bij het Radeninitiatief niet alleen om de raden - door het volk gekozen - in positie te houden. Maar ook om de hoeveelheid bestuurslagen en regelingen te beperkt en overzichtelijk te houden. Te voorkomen dat de overheid de economie voor de voeten loopt maar wel goede initiatieven van ondernemers ondersteunt. Als overheid lokaal, regionaal en Europees-nationaal minder doen en meer presteren voor de economie. Wie had ook alweer die slogan bij de laatste verkiezingen?

Om onnodige overheidsuitgaven te voorkomen zijn goede financiële en economische analyses vooraf noodzakelijk.

Nieuwe regelingen kosten geld. Een fusie van de twee grote Wgr-plusregio's die nu samen alleen al voor verkeer en vervoer een jaarlijks budget (BDU) van 550 miljoen euro beheren is niet zonder kosten en risico's. De voor- en nadelen moeten we kennen. Want wat er aan geld in de overheidsbureaucratie uitgegeven wordt, kunnen we niet uitgeven aan economische structuurversterking.

Dus zijn de vragen: "Wat levert 't op? Wat mag het kosten?" belangrijke bestuurlijke vragen. We leven in een tijd van stevige overheidsbezuinigingen. Het opzetten en in stand houden van nieuwe bestuursstructuren en bestuurslagen kost heel veel tijd en geld.

Een risicoanalyse zoals het bedrijfsleven die ook toepast bij fusies is voorwaarde! Voor de economische structuurversterking van de Randstad Zuid is geen regionale regeling op grond van de Wgr nodig. Meerdere economen, zoals professor Van der Zwan, hebben ons hierop vorig jaar bij de eerste metropoolstukken al op gewezen en ook op de laatste Zuidvleugelconferentie begin dit jaar in de Malietoren klonk dit waarschuwend geluid hard door.

Van der Zwan stelt dat voor elk van de hoofdclusters (havengerelateerd, greenport, internationaal recht) geldt dat hun verbindingen buiten de metropool belangrijker zijn dan binnen de metropool, uitgezonderd het vestigingsklimaat. En dat een relatief laag geschoolde en minder gemotiveerde beroepsbevolking het belangrijkste probleem van de zuidvleugel is. Prof. Henri de Groot (VU) stelt dat voor economische samenwerking belangrijk is dat sprake is van homogeniteit in belangen en een samenhangende arbeidsmarkt, dat heet ook wel een logisch functionele samenhang. Die samenhang is in de zuidvleugel van de Randstad veel gefragmenteerder dan in de Noordvleugel. Al zijn wel deelgebieden met meer samenhang te onderscheiden zoals Rotterdam en Dordrecht en Den Haag-Leiden.

Economische initiatieven én economische structuurversterking hebben geen beklemmende overheidsbemoeienis nodig. De overheid kan de ruimtelijk economische structuur versterken door bestaande bedrijven tegemoet te komen in hun behoeften en waar mogelijk knelpunten weg te nemen. Volgens Van der Zwan is dat laatste belangrijker dan het aantrekken van nieuwe bedrijven. De Groot wijst op laaghangend fruit zoals afstemming van de bedrijventerreinprogrammering en

samenwerken op de arbeidsmarkt (betere matches, zie ook het initiatief om Rotterdamse werklozen aan de slag te helpen in het Westland).

Ik verwijs ook naar initiatieven van gemeenten, onderwijs en ondernemers om gezamenlijk tekorten aan geschoold personeel aan te pakken, zoals beschreven in de VNG-publicatie van wethouder Cees Roem, 'Netwerkend werken aan economische structuurversterking'. Al deze maatregelen kunnen uitgevoerd worden zonder dat daarvoor een nieuwe bestuursstructuur in de vorm van een ingewikkelde en gekunstelde gemeenschappelijke regeling nodig is, zoals nu voorgesteld door de burgemeesters van Den Haag en Rotterdam.

Radicale subsidiariteit

Ik hang de formule van radicale subsidiariteit aan: wat je op het laagste niveau, dus als gemeenteraad en als gemeente goed kunt regelen geef je niet uit handen. Alleen opschalen als je dat nodig hebt om jouw economische doelen te bereiken. We hebben al de EU, de nationale overheid, de provincie en de gemeente. Er moet wel meer geïnvesteerd worden in kwaliteit! Dus gemeenten moeten – samen met ondernemers – de regionaal- economische structuur kritisch doorlichten en bezien wat sterke punten zijn en waar kansen liggen. Ga op zoek naar en bouw voort op je eigen kracht, om met prof de Groot te spreken. Daar is helemaal geen bestuurlijke opschaling voor nodig. Opschalen is een niet adequate reactie op de problemen waar we voor staan.

Aan de slag!

Gebruik de goede economische adviezen die er liggen.

Verspil geen energie aan discussies over nieuwe vormen van bureaucratie en bestuursstructuren maar ga aan de slag. Opereer vanuit sterke punten, zo luidde het advies van prof. de Groot. Borduur daar op voort. En pluk het laaghangend fruit. Speel in op de behoeften van bestaande bedrijven en neem waar mogelijk knelpunten weg, adviseerde prof. Van der Zwan.

Goede adviezen waar we mee aan de slag kunnen zonder te sleutelen aan de bestuurlijke structuur. Behoud de democratische legitimatie bij de gemeenteraden, zij staan aan de basis van onze democratie.

Zij vertegenwoordigen onze burgers waaronder ook onze hard werkende ondernemers en werknemers.

Eind vorig jaar heeft de Raad voor het Openbaar Bestuur een heel interessant rapport geschreven: "Loslaten in vertrouwen". Een mooie titel, met als ondertitel: "Naar een nieuwe verhouding tussen overheid, markt en samenleving". Het gedachtengoed van dit Rob-rapport staat haaks op het plan een nieuwe regionale bestuurlijke metropoolstructuur te scheppen.

De oplossing voor ons ligt ook in dat vertrouwen en loslaten. Dat geldt met name voor economische daadkracht.

Daarvoor zijn geen benoemde bestuurders nodig in een pseudo vierde bestuurslaag onder het mom van verlengd lokaal bestuur! Het Rob-rapport leert ons valkuilen scherper te zien. We moeten realistisch zijn en blijven. Voorkom dat je je als overheid zich als een bestuurlijke elite gedraagt, waarbij burgers en ondernemers worden overstegen met een grotere afstand scheppende bestuursregeling, waarvan het nut voor de economie niet aangetoond is en die de economische speelruimte inperkt.

De overheid, de lokale voorop, moet vooral flexibel zijn, moet initiatieven vanuit de samenleving, vanuit ondernemers en burgers zelf, kunnen zien en oppikken. De

lokale overheid moet daarvoor zelf juist veel speelruimte hebben en zich niet afhankelijk maken door het accepteren van gemeenschappelijke regelingen, waaraan op economisch gebied bevoegdheden worden afgedragen.

Het geld voor bestuursstructuren kunnen we beter in goede markinitiatieven stoppen. We hebben al overheid genoeg.

Wij verdoen in “MRDH¹ -verband” onze tijd met structuurdiscussies, terwijl er werk aan de winkel is. Onderwijl werken andere regio's vanuit de gemeenten aan een verbetering van werkgelegenheid en concurrentievermogen. Onze achterstand in de Randstad Zuid neemt relatief gezien toe.

Rol van de Raden – noodzaak voor pragmatische aanpak in de Randstad Zuid

De rol van de gemeenten is strategisch en proactief: niet achterover leunen, maar partijen bij elkaar brengen. Waar nodig kunnen we in platforms onze concrete acties nog beter in resultaten omzetten. Alleen dat doen wat zoden aan de dijk zet! Centralistische getinte bestuursmodellen en meer bureaucratie is niet de lijn waar onze economie baat bij heeft. Hiermee vervlakken we juist de economie en wordt zij abstract en anoniem gemaakt, dit zorgt voor vervreemding. Economische krachtenbundeling vindt plaats op basis van gedeelde strategie en kwaliteit, elkaar gunnen en in positie brengen. Daarmee stimuleren we daadwerkelijk het economisch innovatieve vermogen. Een nieuw opgeschaald bestuurlijk gremium zal die functie niet kunnen vervullen en gaat initiatieven van onderop, van ondernemers, in de kiem smoren en hinderen.

Ik pleit voor een pragmatische aanpak op economie zoals tot nu toe in bijvoorbeeld de regio Amsterdam wordt gerealiseerd. En zoals dat in de regio NH-Noord (Agribord), Leiden (Bio Science Park), Westland-Oostland-Barendrecht en Venlo (Greenports), regio Groningen-Assen (Economisch Platform) vorm krijgt. Daar worden in direct contact tussen overheid en ondernemers punten uit echte, inhoudelijke discussies over economische strategie en beleid omgezet in daden. Daar worden sterke punten en kansen in de praktijk verzilverd. Met gedegen aandacht voor de logisch functionele samenhang, iets waar professor De Groot in Zuidvleugelverband ook voor pleit. Als we zo aan de slag gaan kunnen we meer EU-subsidies binnen halen voor onze regio: de Randstad Zuid. Hiervoor is nodig dat we de lokale kwaliteit volop benutten. Met focus op samenwerking van onderop, van overheid, ondernemers, onderwijs en onderzoek. Een zware gemeenschappelijke regeling is daarbij niet aan de orde! De meeste voorbeelden die ik noemde zijn juist lichte constructies. Ook de metropoolregio Amsterdam!

Deze pragmatische aanpak vergt een verandering van mentaliteit bij de bestuurlijke actoren binnen de overheid. De richting voor lichte arrangementen en praktische vormen van samenwerking - ondersteund door de democratisch gelegitimeerde bestuurslagen die we al hebben - die verschillende economen hebben ingeslagen voor de Randstad Zuid is een stip aan de horizon. Als je werkelijk een democratisch proces van onderaf wil laten plaatsvinden, dan moet je de hang naar bestuurlijke concepten loslaten en vertrouwen hebben in jouw eigen burgers en ondernemers. Laten we het als de overheid houden bij wat we al hebben. En laten we wat we hebben beter inzetten en geen zaken bedenken waar de economie niet om vraagt.

¹ Metropoolregio Rotterdam – Den Haag zoals de Bestuursdienst Den Haag deze enige jaren geleden al in blauwdruk op de tekentafel heeft geprojecteerd

Dus als het even kan, houden we het klein. We dienen de economie niet met een nieuwe bestuursstructuur in de vorm van een gemeenschappelijke regeling in de Zuidelijke Randstad. Zware regelingen belasten de economie en de democratie.

Wat willen we wel? De raden aan zet!

De adviezen van Van der Zwan, Berger en de Groot geven mijns inziens aan dat de rol van de overheid ligt op het gebied van randvoorwaarden scheppen en knelpunten oplossen in de economie. Het lijkt mij nuttig om de adviezen te bespreken met ondernemers en professionals, en daarbij ook onderzoek en onderwijs te betrekken. Zodat we in goed overleg en bottom-up kunnen komen tot een selectie van door de raden te beoordelen pakket van maatregelen. Het genoemde Rob-rapport wijst ons de valkuilen en bakens in zee. Meer ruimte geven aan de economie en de samenleving past niet bij het overhevelen van taken en bevoegdheden van gemeenten naar een metropoolbestuur.

De drie overheidslagen zijn elk democratisch gelegitimeerd en zijn in staat de uitkomst van een organisch proces van onderop goed te vertalen.

Ik noem een paar aandachtspunten en mogelijke uitkomsten in het kader van dit proces:

- Het Rijk neemt zorgt voor een goed en adequaat basisniveau op het gebied van onderwijs, innovatie en onderzoek en neemt bevorderende maatregelen
- Binnenlandse Zaken neemt zijn hoedende constitutionele zorg weer ter harte in het bijzonder ter bescherming van de gemeenteraden, overeenkomstig het pleidooi van Professor Elzinga
- Er moet wat gedaan worden aan de beperkte kredietmogelijkheden: te denken is aan een revolving fund ten behoeve van innovatieve bedrijfsinvesteringen
- Het afstemmen van bedrijfsterreinprogrammering en samenwerking op de arbeidsmarkt kan plaats vinden langs een lichte constructie zoals bijvoorbeeld in de Metropoolregio Amsterdam. Besluiten kunnen worden voorbereid in een platform en democratische legitimatie vindt plaats via besluitvorming in de gemeenteraden en Provinciale Staten.

Het Rob-rapport Loslaten in vertrouwen geeft aan dat de vitaliteit van de samenleving meer kans krijgt naarmate de overheid minder zware rollen en posities inneemt. Laten we ver wegblijven bij de valkuil van een nieuwe bestuurlijke tussenlaag in de Metropool Randstad Zuid.

We staan voor de taak om niet langer onze tijd en inzet te verdoen met bestuurlijke discussie, maar een echt organisch proces van onderop in te richten!

Ulbe Spaans

Raadslid Westland, namens de raad woordvoerder metropool

Lid AB Haaglanden en voorzitter Radeninitiatief voor een democratisch gelegitimeerde metropool